

Besedilo in fotografije: Gašper Kokot

Za potopisno predavanje kontaktirajte:
kokotgasper@yahoo.com
041/64 32 31

marec, april 2007

Iberija - več kot samo dve državi

Na Iberski polotok smo se odpravili z Evo, Metko in Tinetom. Izvirni namen je bil obisk prijateljic, ki prek programa Erasmus študirata v Lizboni, toda razširili smo ga na slabe tri tedne. Poprejšnje poizvedovanje in brskanje po spletu nas je prepričalo, da je potovanje po Španiji najugodnejše z avtomobilom, zato smo ga najeli že v Barceloni, kamor nas je dostavilo letalo.

Arhitektura z jajci

Zibelka "art nouveau" arhitekture z zavitimi oblikami in izogibanjem ravnega je na prelomu prejšnjega stoletja postavila stavbe, ki še danes delujejo nezemeljsko. Paradni konj barcelonske gradnje arhitekt Gaudi je ustvaril mnoge med njimi, vendar gotovo cerkev Sagrada Familia (Sveta Družina), ki štrli nad mesto, prva pade v oči. V srednjem veku je bila dolgoročna gradnja rutina, v sodobnem hiperaktivnem svetu pa se zazdi kar čudno, ko ugotovimo, da so žerjavi okrog stolpičev cerkve Sagrade Famílie tam, ker po 125 letih še ni dokončana. Stavbe niso edine, kjer je Gaudi pustil domišljiji prosto pot. Vreden sprehoda je tudi park Palau Güell z značilnim kuščarjem pred vhodom in zanimivimi kотиčki za zaljubljenca.

Da imajo španski arhitekti radi nekonvencionalnost pri gradnji velikih objektov, je potrdila tudi Valencia. Kompleks "Mesto umetnosti in znanosti" na obrobju mesta postreže z vsemi vizualnimi asociacijami, ki bi označile atlantidsko morskó mesto.

Seveda ni sodobna arhitektura edini balzam za oči. Ko smo se odpravili proti jugu, so se na hribih začeli pojavljati gradovi in utrdbe, pogosto obkroženi z ozkimi ulicami starikavih naselij, ki vsako po svoje očara.

Utrdba na utrdbó

Iberski polotok je bil od vekomaj pomemben za trgovino. Poleg plemen v notranjosti so nje-

govo obalo poselili že Feničani in Kartežani. Zapuščina Rimljanov, ki so prišli naslednji in se pomešali z lokalnim prebivalstvom, je jezikovni prednik današnje španščine.

Vizigoti so vladali krajše obdobje, preden so iz severne Afrike vpadli Mavri, prodrli globoko na sever in vtisnili trajen pečat. Zasnovali so številne utrdbe in mnogo jih je bilo postavljenih njim v bran. Griči južno od Valencie in malce proč od Costa Brava so posejani s kamnitimi zidovi. Ustavili smo se v Xativi, kjer je plazeča megla okrog trdnjave poskrbela za mističen občutek, čeprav je zakrila večino pogleda. Več sreče smo imeli v Guadalestu, ki s svojim položajem vrh prepadne plošče nudi idealen nadzor nad okolico in jez pod sabo ter razgled do Sredozemskega morja. Vožnja je potekala ob širnih rumeno-oranžnih sadovnjakih pomarančevca in limonovca ter razgledu na okoliška pobočja, skaženem s plastičnimi pregrinjali donosnih nasadov, ki skrbijo za stalen pritok zelenjave.

Prenočišče v Murcii nas je pozdravilo z "domačim" okoljem, če lahko tako označimo razpadajoče sobe. S Tinetom sva v dnevni sobi prisledla k lastniku v jeseni življenja in njegovim sovrstnikom ter si ogledala nogometni spopad kvalifikacij za evropsko prvenstvo med Španijo in Islandijo. Kljub opevanemu španskemu temperamentu so se navijači že drugič izkazali za dokaj milostne (prvič v Barceloni, kjer je bila največja ekscentričnost mило žvižganje miroljubnega občinstva). Po dolgih mukah domače ekipe za odrešilni gol je bil v veselju najbolj živahen dedek, ki je malo poskočil in zaploskal.

Asociacije iz Andaluzije

Bližanje juga in vihravost sta se začela kazati šele naslednji dan, ko smo prispeli v Granado. Odražala sta se predvsem v suverenejšem uporabljanju avtomobilske hupe. Pod zasneženo Sierrro Nevado na griču nad mestom bdi biser muslimanske gradbene umetnosti in dekoracije Alhambra, mavrski grad. Zvonovi, ki so včasih usklajevali namakalni sistem na okoliških poljih, vrtovi in sobane harema so danes namenjeni le še očem trum turistov. Omejeno število vstopnic je pogosto razprodano že zjutraj. S spodbujanjem množičnega turizma so začeli v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, še za časa diktatorja generalisima Franca. V desetletjih prakse so umetnost prodaje lepote pripeljali na vrhunec in kakršne koli vstopnine so močno zasoljene. Ne nazadnje je potovanje po Evropi redko poceni.

Bližina Afrike se pozna, saj je (v določenih krogih slavni) hašiš iz Maroka dostopen z lahkoto in v velikih količinah. Zakaj mu pravijo "cokolada", je postalo več kot očitno, ko smo v baru naleteli na fantovščino in je eden izmed družčine iz zgornjega žepa srajce na plan potegnil lično temnorjavo tablico velikosti in oblike sladke rezine. Drug indikator črne celine se je pojavil med vožnjo po obalni cesti proti Cadizu, najstarejšemu neprestano naseljenemu mestu v zahodni Evropi. Smerokazi v arabščini so usmerjali proti trajektom, ki popeljejo čez v Maroko, tudi kak dvojezičen napis nad trgovino se je našel. Za presenečenje, ki smo ga delno pričakovali, je poskrbel nenadni pojav radijskih postaj v angleščini ter nenavadna pogostost

avtomobilov z britanskimi tablicami in volani na desni strani. Gibraltar namreč ostaja kolonija Velike Britanije. Prav ironično deluje na drugi strani ožine okrog Ceute polotok španskega ozemlja.

Skoraj vse (izključujoč baskovsko organizacijo ETA), kar v glavi povprečnega Evropejca spominja na Španijo, izvira iz Andaluzije. Večer v Granadi je bil rezerviran za flamenko ob spremljavi kitare, ki ima korenine na severu province. Seville smo dosegli teden pred veliko nočjo in doživeli špansko krščansko pobožnost v vsem svojem blišču. Okrnjena verzija se je nadaljevala naslednji dan v Rondi, kjer je pred tristo leti moška linija družine Romeros v treh generacijah razvila način in tehniko bikoborstva na tleh (pred tem so se z biki borili na konjih).

Velikonočni prazniki z veliko žlico

Cvetna nedelja v Seville je bila razkošen uvod v sveti teden (Semana Santa). Povorka je vse popoldne vztrajno krožila okoli mestnega jedra. Množica na ulicah je bila praznija opravljena - moški in fantje v obvezni obleki s kravato, dekleta in žene v oblekicah, ki so pogosto izzivalno nakazovale prihajajoče poletje. Skupinice so tekale sem in tja po centru, da bi ujele čim več pogledov na sprevid ošiljenih kapuc, ki so bile podobne ku-klux-klanovskim, čeprav se ideološko ozadje razhaja. Mladi in stari obeh spolov so nosili meter in več dolge sveče, s katerih je vosek kapljal na bele rokavice, bolj zagreti so si na ramena naložili križe. Glavna atrakcija je bil oder s pasijonskimi prizori. Trobentanje in bobnanje se je od zgodnjega popoldneva pogosto zavleklo krepko čez polnoč.

Da je bila organizacija res na nivoju, so nas prepričale enakomerno posejane postaje s prvo pomočjo, začasne tribune ob progi sprevida in spored z mimohodi različnih bratovščin. Za tiste, ki jim zaradi mraza ali kakšnega drugega razloga stanje na ulicah ni ugajalo, so številni bari predvajali prenose sprevidov na televizijskih sprejemnikih, običajno rezerviranih za nogomet.

Malenkost zahodneje čez mejo s Portugalsko je poleg drugega časovnega pasu tudi drug odnos do dogajanja ob veliki noči. V zgodovinsko antiklerikalni Lizboni o povorkah ni bilo ne duha ne sluha. Za veliko noč je bila maša v katedrali ob pol dvanajstih kot vsako nedeljo, zjutraj so se po ulicah povečini sprehajali vztrajni borci prejšnjega večera. Edino, kar je spominjalo na praznovanje vstajenja, so bile slike pirhov v javnih občilih. Ponedeljek je bil že običajni delavnik.

V zabavi združeni

Sosedi na Iberskem polotoku imata zaradi skupne geografske lege prepleteno zgodovino, čeprav se ponasata z eno najstarejših mej na svetu. V petnajstem stoletju se je vnelo strašno rivalstvo pri osvajanju sveta, kamor je Portugalce izstrelil mecen odprav princ Henri Navigator. Spomenike zlatemu obdobju, ki je sledilo, smo videli vsepovsod po Lizboni. Žal je bil to dvorezen meč, saj so stroški odprav in vzdrževanje imperija skupaj z zanemarjanjem domačega gospodarstva Portugalsko pahnilo v globoko recesijo. Nekaj podobnega se jim je zgodilo, ko so se pridružili Evropski skupnosti (predhodnici Evropske unije). Kot ena izmed najrevnejših držav v skupnosti so prejeli finančno podporo palico, vendar se jim je spodmaknila, ko so se soočili z odprtim trgom in tujo konkurenco. Zadnja leta se spet pobirajo z občasnimi zavorami zaradi političnih škandalov.

Lizboni sta vsekakor dobro dela organizacija Expa pred devetimi in finala evropskega nogometnega prvenstva pred tremi leti. Zaslužki prebivalcev v regiji galopirajo pred ostalo državo. Okoliški kraji se počasi stapljajo z mestom, toda ohranjajo svojo identiteto. Nad Sintro je ugnezdena stavba, ki zgleда točno tako, kot sem si predstavljal pravljčni grad - kičasto in zelo waltdisney-jevsko. V bar ob največjem evropskem casinoju v Estorilu nas je povabil Edu, saj ga je očarala slovenska študentka. Na Portugalsko je prišel študirat iz Zelenortskih otokov, trenutno pa zbira finance z vodenjem bara in delom natakara. Pred tem smo

dan preživel v bližnjem Cascaisu, ki začenja pas peščenih plaž in atlantskih valov, ob katerih marsikateremu deskarju zaigra srce. Poležavanje na soncu je blagodejno učinkovalo po prekrokani noči na Barriu Altu, znanemu lizbonskemu predelu z bari in klubi.

Kultura nočnega življenja je najočitnejša skupna točka meščanov Iberskega polotoka. Bari se napolnijo šele okoli druge ure zjutraj, ko odpeljejo zadnji metroji in avtobusi. Dogajanje se v večjem delu odvija na ulicah (oz. klancih v Lizboni). Tovrstna zabava je bila pred časom v Španiji tako popularna, da je dobila naziv Botellón (Velika steklenica), vendar so jo pred petimi leti delno omejili z novim zakonom. Popivanje se ponavadi konča v zgodnjih jutranjih urah, kar namiguje na izvor sieste (popoldanskega počitka). V zgodnjem popoldnevu je večina trgovin in restavracij zaprtih, kar je zo-prno, če se ti zahoče tapasa (španskega mini prigrizka), bacalhaua (slane portugalske jedi iz ribe) ali paelle (rižote z žafranom).

Od Dalija do Don Quijota

Portugalski intermezzo smo prekinili z nočnim avtobusom v Madrid. Prestolnica poleg živahnega utripa, galerijskih užitkov in načičkane baročno-rokokojske rezidence španskega kralja Juana Carlosa I. ne ponuja pretiranih zanimivosti. Nesramno bi bilo zapustiti Španijo, ne da bi se poklonili njeni bogati slikarski preteklosti. Glavno mesto je več kot primerno, saj v svojih galerijah, od katerih smo videli Prado in Reino Sofio, hrani priznane španske slikarje, kot so Goya, El Greco, Picasso in Dali. Slednjega vseeno najboljše predstavi muzej v rojstnem Figueresu, ki ga je iz ostankov pogorelega gledališča skonstruiral sam. Celotna stavba je umetniška izjava, saj se ne omejuje le na slike, ampak vključuje zgradbo vse do sapo jemajočega nakita. Trume francoskih šolarjev so opozorile na bližino meje v naši poslednji postojanki.

Avto, ki smo ga najeli dan prej v Madridu in nam je bil na parkirišču v Gironi tudi prenočišče, smo pustili na letališču. Pred potjo smo se nadejali predvsem sonca, a je vreme hotelo, da namakanje v morju prepustimo zanamcem. Konstanten veter je gnal mraz pod vetrovko in v vetrne elektrarne (Don Kihot bi imel kaj početi), ki so bile v gručah posejane na gričih širom dežele gosteje kot ogromni črni biki, pozorni na glavne prometnice. Miselni vzorci (predvsem o Španiji) so se zopet izkazali za zelo zavajajoče. Že ščepec videnih regij je pokazal raznolikost, ki jo neupravičeno preglasi Andaluzija. Iberski polotok skriva doživetje več kot dveh držav.